

РОЗДІЛ 5 МОВИ НАРОДІВ АЗІЇ, АФРИКИ, АБОРИГЕННИХ НАРОДІВ АМЕРИКИ І АВСТРАЛІЇ

УДК 811.581+378.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.1.29>

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ГРАМАТИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ

SOME PROBLEMS OF TEACHING CHINESE GRAMMAR TO UKRAINIAN STUDENTS

Ємельянова Д.В.,

orcid.org/0000-0003-2743-3191

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання

Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

Інтерес до Китаю і, як наслідок, до вивчення китайської мови у наші часи обумовлений успіхами цієї країни в різних сферах життя – економіці, політиці, науці та освіті. Перспективність навчання китайської мови пояснює активне впровадження цієї мови на державному рівні у загальноосвітніх школах та закладах вищої освіти нашої країни. Актуальність проведеного дослідження з проблем викладання граматики китайської мови обумовлена тим, що в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» здійснюється підготовка студентів за спеціальністю «Середня освіта (Мова і література китайська)». Результати такого дослідження необхідні студентам цієї спеціальності не тільки в процесі навчання, а також під час проходження педагогічної практики у загальноосвітніх школах України, в Інституті Конфуція та в Харбінському педагогічному університеті, який є одним із провідних вищих навчальних закладів Китаю.

У статті на матеріалі досліджень українських, західних і китайських вчених проведено аналіз наукових праць з граматики китайської мови. Виявлено деякі особливості поняття слово і словосполучення в українській і китайській мовах. Наведено приклади простих за написанням китайських ієрогліфів. Розглянуто особливості побудови простих речень з елементарною структурою: «суб'єкт (іменник, займенник) + дія (дієслово)», «суб'єкт (іменник, займенник) + дія (дієслово) + об'єкт» та ускладнених речень з обставинами часу і місця та тривалістю дії. Результати досліджень впроваджено в процес навчання граматики китайської мови студентів Університету Ушинського, які проходять підготовку за спеціальністю «Середня освіта (Мова і література китайська)».

Планується подальша публікація розробок з правил побудови ускладнених китайських речень з іншими групами доповнень, складних китайських речень з вживанням службових слів та вигуків, а також особливостей розділових знаків в китайській мові та створення на матеріалах цих досліджень методичного посібника з навчання граматики китайської мови українських студентів.

Ключові слова: китайська мова, граMATика, заклади вищої освіти, навчання студентів.

Interest in China and, as a result, in learning the Chinese language in our time is due to the success of this country in various spheres of life – economy, politics, science and education. The prospect of learning Chinese explains the active implementation of this language at the state level in secondary schools and institutions of higher education in our country. The relevance of the conducted research on the problems of teaching the grammar of the Chinese language is explained by the fact that the State institution "Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky" trains students in the specialty "Secondary education (Chinese language and literature)". The results of such research are necessary for students of this specialty not only in the process of learning, as well as during pedagogical practice in secondary schools of Ukraine, in the Confucius Institute and in Harbin Pedagogical University, which is one of the leading higher educational institutions in China.

In the article, an analysis of scientific works on the grammar of the Chinese language was carried out based on the research material of Ukrainian, Western and Chinese scientists. Some features of the concept of word and phrase in the Ukrainian and Chinese languages have been revealed. Examples of simple Chinese characters are given. Are considered the peculiarities of the construction of simple sentences with an elementary structure: "subject (noun, pronoun) + action (verb)", "subject (noun, pronoun) + action (verb) + object" and complicated sentences with circumstances of time, the circumstances of the place and the duration of the action. The results of the research are implemented in the process of learning the grammar of the Chinese language for students of Ushinsky University, who are undergoing training in the specialty "Secondary Education (Chinese Language and Literature)".

It is planned to further publish developments on the rules for constructing complex Chinese sentences with other groups of additions, as well as complex Chinese sentences, with the use of official words and exclamations, as well as the peculiarities of punctuation marks in the Chinese language and the creation are considered of a methodical guide.

Key words: Chinese language, grammar, institutions of higher education, student education.

Постановка проблеми. Інтерес до Китаю і, як наслідок, до вивчення китайської мови у наші часи обумовлений успіхами цієї країни в різних сферах життя – економіці, політиці, науці та освіті. Відомо, що китайська мова є рідною для 1450 млн. осіб, що складає приблизно одну п'яту людства. Сучасна китайська мова заснована на пекінській вимові та увібрала в себе багато лексичних та граматичних особливостей північних діалектів в цілому, має офіційну назву путунхуа – «загальноживана» і є однією з шести офіційних мов Організації Об'єднаних Націй.

Останніми роками в Україні стають популярними курси китайської мови, налічується велика кількість Інститутів Конфуція, спрямованих на популяризацію китайської мови серед українського населення не тільки у закладах вищої освіти, а й у загальноосвітніх школах. Це засвідчує, що китайська сторона також зацікавлена у вивченні мови українцями.

У Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» в 2011 р. був відкритий Інститут Конфуція, який успішно працює до теперішнього часу. В Університеті Ушинського з 2012 р. здійснюється набір студентів за спеціальністю «Середня освіта (Мова і література китайська)». Постає необхідність досліджень проблем викладання китайської мови, зокрема граматики, українським студентам в процесі навчання. Результати такого дослідження необхідні студентам цієї спеціальності не тільки в процесі навчання, а також під час проходження педагогічної практики у загальноосвітніх школах України, в Інституті Конфуція та в Харбінському педагогічному університеті, який є одним із провідних вищих навчальних закладів Китаю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до досліджень у сфері теорії мовознавства та розвитку китайської філології в Україні спостерігається протягом останніх двох десятиріч років. Нині дослідженнями китайської мови займаються такі українські сходознавці як М. Нечитайло [1], А. Савченко [2],

О. Попова [3], Л. Сократова [4], К. Мурашевич [5] та багато інших. Цими лінгвістами на матеріалах наукових праць китайських і західних мовознавців з'ясовано основні етапи та предмети граматичних і синтаксичних досліджень китайської мови, окреслено подальші напрями досліджень з урахуванням ідей західних мовознавців [1], освітлено проблеми навчання китайської мови студентів вищих закладів освіти [2], розроблено теоретико-методичні засади профе-

сійно-мовленнєвої підготовки майбутніх викладачів китайської мови в умовах університетської освіти [3], розглянуто проблема розвитку іншомовної культурологічної компетентності та культурно-мовних цінностей учнів шкіл у процесі навчання китайської мови [4], виявлено базові питання про різні аспекти китайської мови: її місце в генеалогічній і типологічній класифікації, історія китайської мови, особливості ієрогліфічного письма, впливи перекладної літератури на формування лінгвістичної та літературознавчої думки в Китаї [5].

Особливої уваги в ракурсі представленої роботи заслуговує дослідження граматики і синтаксису китайської мови, проведене М. Нечитайло [1], в якому докладно відслідкувано основні етапи розвитку граматичних і зокрема синтаксичних досліджень у Китаї, з'ясовано які саме ідеї західних мовознавців стали прийнятними для китайських дослідників і вплинули на сучасне бачення подальших досліджень. Суттєвий вклад в оволодіння граматику китайської мови в нашій країні належить також китайським лінгвістам Чжан Пен Пену [6], Дін Чаньчаню [7], Шен Говею [8], які пояснили певні особливості граматики китайської мови, причини її трансформації з погляду носіїв мови та культури.

Необхідно зазначити, що, незважаючи на те, що китайська філологія налічує вже більше двох тисяч років, граматика у китайців була не розроблена практично до кінця XIX століття. Головним об'єктом вивчення в китайському мовознавстві, як вважають дослідники, були не мова, а її ієрогліфи, які за їх написанням, читанням та значенням вивчалися трьома різними науками [9]. Зосередженість на ієрогліфах пояснюється їх великою кількістю та складним характером ієрогліфічної писемності, необхідності їх класифікації за категоріями та виділенням у типові блоки. Найбільший друкований словник китайських ієрогліфів, складений в 1994 році Чжунхуа цзыхай (кит. трад. 中華字海, упр. 中华字海, пін'їнь: zhōng huá zì hǎi), містить 85 568 ієрогліфів, більша частина з яких є архаїзмами і їх можна зустріти лише в пам'ятках класичної китайської літератури. Відомо, що в сучасній китайській мові налічується понад 20 тисяч ієрогліфів, а використовується в даний час близько 10 тисяч. Зазвичай, освічений китаєць повинен знати 4–5 тисяч ієрогліфів. Статистичні дослідження свідчать, що серед ієрогліфів є 3000 найпоширеніших, знання яких допоможе зрозуміти приблизно 99% тексту. Більшість китайських слів складаються з двох або більше ієрогліфів.

Проведені дослідження показали, що до кінця XIX століття китайська наука про мову і писемність розвивалася цілком незалежно від іноземних лінгвістичних традицій, але під деяким впливом індійської філології. Сучасне ж мовознавство в Китаї, зокрема сучасна граматична наука, є синтезом досягнень китайського і західного мовознавства. Досить пізню появу досліджень з граматики китайської мови можна пояснити приналежністю китайської мови до мов ізолятивного (кореневого) типу, тобто мов, які не мають афіксів і граматичні значення виражають способом прилягання одних слів до інших або за допомогою службових слів. Іншими словами, в китайській мові відсутня словозміна і немає обов'язкових морфологічних показників роду, числа, відмінку, виду, часу і т. д. у звичному для індоевропейських мов значенні. Слід зауважити, що крім китайської, до ізолятивних мов належать більшість мов Південно-Східної Азії.

Як відомо, перша китайська граMATика європейського зразка була написана в 1898 р. і називалася (马氏文通) – Ма ши вень тун. Автором її був Ма Цзяньчжун (马建忠), який був суспільно-політичним діячем і жив у епоху активного проникнення в Китай досягнень західної культури [9]. Відомо, що він вчився у католицькій школі, потім у Франції вивчав міжнародне право. Саме у Франції Ма Цзяньчжун розробив граматичну теорію китайської мови на підставі ідей універсальних граматик. У передмові до «马氏文通» Маши вень тун автор вказує, що граматики всіх мов здебільшого подібні, відрізняються мови лише фонетикою та писемністю [10, с. 10]. Тобто він висловив думку про можливість створення граматичного опису китайської мови на зразок граматик європейських мов, розглянув особливості становлення граматичної складової китайської філологічної традиції та позначив своєрідність серед інших національних традицій. Отже, створена Ма Цзяньчжуном (马建忠) китайська граMATика ґрунтувалась на граMATиках європейських мов, з якими він познайомився під час свого навчання в Європі.

Однак, відомо, що китайські мовознавці задовго до появи першої граматики Ма Цзяньчжуна розглядали різні частини мови, пропонували свої терміни та класифікації, займалися вивченням граматичних особливостей своєї мови, хоча таке вивчення і не було граMATикою в європейському розумінні.

М. Нечитайло наводить таку думку сучасного китайського дослідника Лі Баоцзя (李葆嘉): якщо існує твердження, що не існує мов без граматики, то не вже граматична будова мови не ставала пред-

метом дослідження в давнину? І там же, також спираючись на дослідження Лі Баоцзя, автор зазначає, що традиційні коментування класичних текстів почалися ще в період з 722 по 479 рр. до н. е., а вперше термін «граматика» ввів учений-конфуціанець, літературознавець Кун Інда (孔颖达, 574–648 рр.), який коментував «П'ятикнижжя» (五经), де саме й підняв деякі питання з граматики [1, с. 147]. Слова, які не виражають будь-якого конкретного, реального значення, стали називати 詞сі або 语 уй. Значущі (повнозначні, самостійні) слова (частини мови), тобто слова, що мають повне окреме лексичне значення, які називають предмети, дії та ознаки предметів, назвали 字zì. Тільки в XVIII ст. китайські філологи розділили усі слова (字) на службові (虚字) та значущі (实字). Роль службових слів у граMATиці китайської мови значна. Підводячи підсумки розвитку китайської граматики аж до XIX століття, М. Нечитайло зазначає: «Уся граMATика китайської мови до 1898 р. описувалася за допомогою тлумачення значень у рамках лексикографії» [1, с. 147], тобто до появи граматики Ма Цзяньчжуна.

Відносно пізнім становленням сучасної граматики китайської мови можна пояснити те, що, не дивлячись на певні відмінності у тональності і деяких граматичних аспектах багаточисленних китайських діалектів, практична граMATика китайської мови всіх діалектів має багато спільних рис, хоча існують і певні відмінності.

Постановка завдання. Метою представленої роботи є виявлення деяких особливостей поняття *слово* в українській та китайській мовах, структури і побудови китайських словосполучень, речень та впровадження результатів досліджень у процес навчання граматики китайської мови студентів Університету Ушинського, які проходять підготовку за спеціальністю «Середня освіта (Мова і література китайська)».

Виклад основного матеріалу. Оскільки вивчення граматики китайської мови є важливим при навчанні цієї неповторної мови, на вступному занятті при викладанні граматики китайської мови необхідно зупинитися на історії створення та деяких її особливостях. Відомо, що китайські філологи приділяють суттєву увагу до вивчення граматики своєї мови [11]. Необхідно нагадати, що граMATика китайської мови, як і граMATика української мови та інших мов, складається з двох взаємопов'язаних розділів: морфології та синтаксису. Морфологія є граматичним вченням про способи формоутворення слів, а синтаксис є граматичним вченням про будову речення, про сполучуваність і функції словесних форм у мові. В морфології

дано систематичний опис частин мови, а саме так званих значущих і службових (частинок мови) слів. У синтаксисі дано опис простого, ускладненого та складного речень. Синтаксис простого речення містить відомості про члени речення та про найголовніші функціональні й структурні типи простих речень. У синтаксисі ускладненого речення виявляються особливості проміжних синтаксичних структур, що займають місце між простими та складними реченнями. Синтаксис складного речення є описом основних структурних типів складних речень [12, с. 3].

Треба зазначити, що при поясненні граматичних явищ в китайській мові там, де це доцільно, необхідно навести порівняння з українською мовою, незважаючи на те, що наша мова, як відомо, відноситься до східнослов'янської підгрупи слов'янської групи індоевропейської сім'ї, в той же час, як китайська мова належить до китайської (синітської) групи сино-тибетської мовної сім'ї. Щоб зробити пояснення наочним, структурні особливості слів і речень доцільно відображувати у типових схемах.

Треба звернути увагу студентів на те, що у даний час немає однозначного визначення поняття «слово» в східнослов'янській і, тим більш, в китайській лінгвістиці. В «Словнику української мови» дано таке визначення цього поняття: «Слово – це мовна одиниця, що являє собою звукове вираження поняття про предмет або явище об'єктивного світу. ...Слово – важлива одиниця мовної комунікації. Воно є засобом як найточнішого логічного викладу думки, так і її естетичного оформлення» [13]. У тлумачному словнику С. І. Ожегова слово визначається як: «Одиниця мови, яка служить для найменування понять, предметів, осіб, процесів, станів, ознак, зв'язків, відносин, оцінок...» [14], тобто, слово трактується, перш за все, як номінативна одиниця. У Великому енциклопедичному словнику слово розуміється як: «основна структурно-семантична одиниця мови, що служить для іменування предметів та їх властивостей, явищ, відносин дійсності, що володіє сукупністю семантичних, фонетичних та граматичних ознак, специфічних для кожної мови» [15], тобто слово розглядається не тільки як номінативна одиниця, але й враховуються його фонетичні, граматичні, семантичні та інші властивості.

Слово в китайській мові не можна визначити як слово в мовах індо-європейської сім'ї. В китайській мові взагалі відсутнє поняття слова як такого, що обумовлено ієрогліфічною писемністю. Ієрогліф являє собою мінімальну значущу одиницю в китайській мові, що взагалі

представляє собою об'єднання понять, смислів, так чи інакше відповідних одній спільній ідеї. Китайське ж слово не завжди збігається з ієрогліфом. Тобто поняття *слово* в китайській мові не можна визначити як *слово* в мовах індоевропейської сім'ї. Особливість та складність визначення поняття *слово* в китайській лінгвістиці багато в чому визначається ієрогліфічною писемністю. Отже, можна зазначити, що в китайській мові відсутнє поняття *слово*, як і взагалі відсутній алфавіт. Замість поняття *слово* існує поняття *ієрогліф*.

Починати навчання граматики, як показав досвід, необхідно зі слів української мови, які позначаються в китайській мові одним простим ієрогліфом. Деякі приклади таких слів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Приклади простих за написанням китайських ієрогліфів

Українське слово	Китайський аналог
Один	一
Два	二
Три	三
Людина	人
Сонце, день	日
Луна, Місяць	月
вода, рідина, ріка, море, течія	水
гори, горний хребет, холм, могила, курган	山
великий, сильней, старший, поважний	大
маленький, дрібний, дрібний, молодий, молодший, простий	小
рот, губи, отвір, шийка (пляшки), гирло, гавань, пробоїна, слова, мова	口
Вогонь	火
Поле	田
Сила	力
Чоловік	男
Жінка	女
Небо	天
корова, велика рогата худоба, бик, буйвол, віл, яловичий	牛
кінь	马
баран, вівця, дрібна рогата худоба	羊
Дерево	木
робота, праця	工
відкрити, почати	开
серце душа, дух, груди, грудна порожнина розум, інтелект, розум, думка бажання, наміри, настрої	心
десять, десятикратний, вдесятеро, багато, все	十
Рука	手

Як видно з таблиці 1, деякі навіть прості ієрогліфи відповідають в українській мові декільком поняттям, вибір здійснюється відповідно до контексту. В якості домашнього завдання студентам пропонується продовжити перелік простих за написом ієрогліфів, користуючись підручниками та інтернет-ресурсами.

Далі необхідно показати, як з наведених простих ієрогліфів утворюються словосполучення. Наприклад, *одна людина* китайською буде 一个人, тобто до ієрогліфа, що означає *один*, додається ієрогліф 人, що відповідає слову *людина*. Якщо два знаки 日 日, кожний з яких означає *день*, помістити поруч, то таке сполучення буде означати *кожний день*. При поєднанні ієрогліфа 山, що відповідає українському слову *гора*, з ієрогліфом 水, який означає *вода*, утворюється слово *пейзаж* – 山水. Треба зазначити, що знак 水 входить до складу багатьох ієрогліфів. Знаходження інших словосполучень, які утворюються поєднанням простих за написанням ієрогліфів, студентам пропонується продовжити в якості самостійної роботи.

Надалі треба повторити найбільш вживані складні ієрогліфи. В якості прикладу можна взяти ієрогліф 美麗, що відповідає слову *краса*. Ієрогліфи, що відповідають слову *краса* в українській мові, поєднуються з додатковими ієрогліфами, які, відповідно до української мови, об'єднані з поняттям *краси*. Приклади утворення таких словосполучень дано в таблиці 2.

На цьому простому прикладі показано, що в усіх наведених поняттях до слова *краса* (美麗) додаються ще ієрогліфи і утворюються словоспо-

лучення. Наприклад, до ієрогліфів 美麗 (краса) приєднуються ще три 的女孩, що відповідають слову *дівчина*, і без переходу іменника в прикметник утворюється словосполучення *гарна дівчина*. Для утворення словосполучення *чудовий краєвид* до слова 美麗 (краса) додається ієрогліф 的風景, який означає *краєвид*. Для утворення ж прикметника *гарний* до слова 美麗 (краса) додається ієрогліф 的 (де), який перекладається як літера *з*. Студенти отримують завдання підібрати приклади словосполучень, об'єднаних з певним поняттям.

Далі необхідно перейти до утворення речень китайської мови. Треба нагадати, що в китайській мові, на відміну від української, немає ні дієвідмін, ні відмінювання іменників, тому порядок слів у реченні відіграє ключову роль для сприйняття сенсу. Китайська мова належить до мов, які у лінгвістиці прийнято називати SVO (підмет, присудок, доповнення), тобто застосовується прямий порядок слів у реченні. Найпростіша схема SVO є базовою структурою будь-якого китайського речення. Саме вона є основою, яку надалі можна ускладнювати та прикрашати різними доповненнями. Для того, щоб навчитися граматично правильно вибудовувати китайські речення, необхідно розглянути найбільш типові їх структури і навести приклади різних китайських фраз. Треба почати з розгляду найпростіших та найкоротших речень китайською мовою з елементарною структурою «суб'єкт + дія», тобто найпростіші речення в китайській мові можуть складатися лише з двох слів: суб'єкт (іменник, займенник) + дія (дієслово). Приклади таких речень наведено в таблиці 3.

Таблиця 2

Приклади словосполучень понять, зв'язаних зі словом «краса»

Українська мова	Китайська мова
Краса	美麗 (měili)
Гарна дівчина	美麗的女孩 (měili de nǚhái)
Чудовий краєвид	美麗的風景 (měili de fēngjǐng)
Гарний	美麗的 (měili de)

Таблиця 3

Приклади простих китайських речень типу «суб'єкт (іменник, займенник)+дія (дієслово)»

Суб'єкт	Дія	Переклад
他 (tā)	笑 (xiào)	Він сміється
我 (wǒ)	读 (dú)	Я читаю
我 (wǒ)	去 (qù)	Я йду
你 (nǐ)	看 (kàn)	Ти дивишся
你 (nǐ)	说 (shuō)	Ти говориш
孩子 (háizi)	哭 (kū)	Діти плачуть
谁 (shuí)	要学? (yào xué?)	Хто хоче вчитися?

Далі необхідно розглянути речення типу «суб'єкт (іменник, займенник)+ дія (дієслово) + об'єкт». Приклади наведені в таблиці 4.

Орієнтуючись на цю просту схему, студенти самі складають прості речення. З цих прикладів видно, що китайська мова не має різних форм, заснованих на ознаках статі або однині / множині. Такі відмінності між китайською та українською мовами неважко простежити.

Звичайно, такі прості речення у повсякденному мовленні китайці використовують нечасто, адже практично завжди потрібне уточнення часу, місця дії чи інших обставин. Для цього служать різні доповнення, кожне з яких має своє, строго певне місце в китайських реченнях. Доповненнями можуть бути, наприклад, обставини часу та обставини місця. Обставинами часу є слова, які відповідають на питання «коли?» і позначають час події. Існують дві схеми речення з обставинами часу: *суб'єкт (іменник, займенник) + час + дія (дієслово) + об'єкт* або *час + суб'єкт (іменник, займенник) + дія (дієслово) + об'єкт*. Тобто показники часу в китайському реченні можуть стояти або на початку речення, або після підмета. Дати в китайській мові позначаються за принципом: рік, місяць, день, тобто від більшого до меншого. Рік позначається ієрогліфом 年.

Приклади речень, у яких обставини часу стоять після суб'єкту, наведено в таблиці 5.

Розглянемо особливості китайських речень з обставинами місця. Конструкція, що позначає місце дії, обов'язково включає дієслово 在 (zài) (дослівно перекладається як *існують*), що використовується перед визначенням самого місця. Ця конструкція розташовується перед дієсловом. Якщо в реченні присутня обставина часу, то вся конструкція розташовується після умов часу і обов'язково перед дієсловом, але ніяк не після нього за наступною схемою: *суб'єкт (іменник, займенник) + час + 在 місце + дія (дієслово) + об'єкт*.

В таблиці 6 наведено кілька прикладів речень з обставинами місця і часу.

Якщо в реченні присутня тривалість дії (як довго?), то в китайській мові вона ставиться наприкінці речення. Схема порядку слів у реченні буде такою: *суб'єкт (іменник, займенник) + час + 在 місце + дія (дієслово) + об'єкт + тривалість*. Приклади такої конструкції речення наведено в таблиці 7.

Таблиця 4

Приклади простих китайських речень типу «суб'єкт (іменник, займенник)+дія (дієслово)+об'єкт»

Суб'єкт	Дієслово	Об'єкт	Переклад
我 (wǒ)	吃 (chī)	肉。(ròu)	Я їм м'ясо
我 (wǒ)	去 (qù)	学校 (xuéxiào)	Я їду до школи
我 (wǒ)	洗 (xǐ)	手 (shǒu)	Я умиваю руки
他 (tā)	说 (shuō)	中文(zhōngwén)	Він говорить китайською мовою
我们(wǒmen)	要买(yào mǎi)	电脑(diànnǎo)	Ми хочемо купити комп'ютер.
我(wǒ)	想吃(xiǎng chī)	中国菜。(zhōngguó cài)	Я хочу їсти блюдо китайської кухні
我 (wǒ)	喜欢(xǐhuan)	那个小孩子。(nà gè xiǎo háizi)	Мені подобається ця дитина

Таблиця 5

Приклади китайських речень з обставинами часу

Суб'єкт	Час (коли?)	Дієслово	Переклад
我 (wǒ)	今天(jīntiān)	工作(gōngzuò)	Я сьогодні працюю
你们(nǐmen)	每天(měitiān)	洗澡。(xǐzǎo)	Ви щодня приймаєте душ

Таблиця 6

Приклади китайських речень з обставинами місця і часу

Суб'єкт	Час (коли?)	Місце (де?)	Дієслово	Об'єкт	Переклад
你们(nǐmen)	星期六(xīngqīliù)	在家(zài jiā)	看(kàn)	电影。(diànyǐng)	Ви в суботу дивитесь фільм удома
她(tā)	1980年(1980 nián)	在美国(zàiměiguó)	出生(chūshēng)		Вона народилася в Америці у 1980-му році

Приклади китайських речень з тривалістю дії

Суб'єкт	Час	Місце	Дієслово + об'єкт	Тривалість	Переклад
我 (wǒ)	去年 (qùnián)	在北京 (zài běijīng)	学习了 (xuéxí le)	三个月。(sān gè yuè)	Торік я навчався у Пекіні три місяці
他 (tā)	上个星期 (shàng gè xīngqī)	在家里 (zài jiālǐ)	看电视看了 (kàn diànshì kàn le)	二十个小时 (xiāoshí)	Минулого тижня він 20 годин дивився кіно вдома.

Зазначимо, що в наведених у дослідженні таблицях частково використовувалися електронні ресурси.

До кожного типу розглянутих під час аудиторних занять ускладнених китайських речень з відповідними доповненнями студентам пропонується самостійно навести приклади таких речень, використовуючи підручники з граматики китайської мови та електронні ресурси.

Висновки. В представленій роботі проведено аналіз останніх досліджень українських, західних і китайських мовознавців з граматики китайської мови. Виявлено деякі особливості поняття слова і словосполучення в українській та китайській мовах, наведено приклади

китайських речень з елементарною структурою: *суб'єкт + дієслово*; *суб'єкт + дієслово + об'єкт*, а також ускладнених китайських речень з доповненнями типу обставини часу, обставини місця і тривалість часу. Результати досліджень впроваджено в процес навчання граматики китайської мови студентів Університету Ушинського, які проходять підготовку за спеціальністю «Середня освіта (Мова і література китайська)».

Планується подальші публікації розробок з правил побудови ускладнених китайських речень з іншими групами доповнень, а також складних китайських речень з вживанням службових слів, вигуків і розділових знаків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нечитайло М. Основні тенденції, методи та предмети досліджень граматики та синтаксису китайської мови (на матеріалах наукових праць китайських і зарубіжних мовознавців). *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 3. Т. 1. С. 146–150.
2. Савченко А.С. Навчання китайської мови студентів вищих закладів освіти: стан дослідженості проблеми. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. Sept. VI (73), Issue: 175. P. 33–35.
3. Попова О.В. Теоретико-методичні засади професійно-мовленевої підготовки майбутніх викладачів китайської мови в умовах університетської освіти : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04; 13.00.02. Одеса, 2017. 479 с.
4. Сократова Л.Г. Компетентнісний підхід до моделювання дидактичних засобів розвитку культурно-мовних цінностей учнів у процесі навчання китайської мови. *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Педагогічна думка, 2018. С. 131–136.
5. Мурашев К. Г. Вступ до східної філології : навч. посіб. для студентів другого курсу спеціальності "Мова та література (китайська)". Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2013. 159 с.
6. Чжан Пен Пен. Труднощі вивчення китайської мови. Пекін : 文学, 2008. 17 с.
7. 丁婵婵 现代汉语语法研究理论的西方哲学渊源. *甘肃社会科学*. 2012年第. 1期. 76–79页.
8. 沈国威 现代汉语“欧化语法现象”中的日语因素问题. *東アジア文化交渉研究—別冊* 7.2011. 141–150 页. URL: https://ci.nii.ac.jp/els/contentscinij_2
9. Яхонтов, С.Е. Древнекитайский язык. Москва : Наука, 1965. 115 с.
10. 马建忠. 马氏文通. — 北京: 商务印书馆, 2010. — 473 页. Ма Цзяньчжун. Ма ши вэнь тун [Грамматика письменного языка, написанная Ма]. Пекин : Шаньгу иньшугуань, 2010. 473 с.
11. 林玉山 汉语语法学史 [Текст]/ 林玉山. — 湖南 教育出版社, 1983. 359 页 (Лінь Юйшань Історія китайської граматики. Хунань. Освітня преса, 1983. 359 с.).
12. Горелов В. И. Грамматика китайского языка. Москва : Просвещение, 1982. 280 с.
13. Академічний тлумачний словник української мови. Онлайн версія академічного тлумачного «Словника української мови» в 11 томах (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 26.11.2022).
14. Толковый словарь Ожегова. Онлайн версія толкового словаря Ожегова. URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/223346> (дата звернення: 26.11.2022).
15. Большой энциклопедический словарь. Онлайн версія більшого енциклопедического словаря. URL: <https://op.edu.ua/library/assstthereader/internetresources> (дата звернення: 22.11.2022).